

pr Hrisostom - Putna.

Jertfa lui Dumnezeu este duhul umilit; inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi

“Iubiți credincioși,

Aceste cuvinte ale Sfântului Prooroc David din Psalmul 50, psalm prin definiție al pocăinței, vă sunt foarte bine cunoscute. Majoritatea le rostim cel puțin o dată pe zi. De ce am ales aceste cuvinte? În primul rând pentru că pilda de astăzi, a vameșului și a fariseului, pune început unei perioade specifice pocăinței, iar în al doilea rând pentru că pocăința este o lucrare specifică mai ales inimii. Din punct de vedere liturgic, această predică pune început unei perioade foarte încărcate duhovnicește din cursul anului bisericesc, numite <Triod>. Denumirea vine de la construcția specială pe care o au canoanele la utrenie, și anume un canon care de obicei are 9 cântări, sau ode, în această perioadă va avea doar trei. De aici numele: Triod, adică trei ode. El conține trei perioade distincte: o perioadă pregătitoare, de trei săptămâni, începând de astăzi; perioada Postului Mare; și Săptămâna Patimilor. Urmărind această înșiruire, înțelegem cu ușurință și semnificația duhovnicească a Triodului, care nu este altceva decât drumul de la întuneric la lumină, de la moarte la viață, la Înviere. Pocăința reface, așadar, acest drum. Evanghelia, în întregime, este străbătută de acest îndemn: Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor! Așa și-a început activitatea Mântuitorul nostru Iisus Hristos, iar ultimele Sale cuvinte, adresate ucenicilor Săi, au fost acelea care i-au învățat pe ei să propovăduiască pocăința în numele Său, spre iertarea păcatelor la toate neamurile.

Dar pocăința nu înseamnă, așa cum suntem tentați să credem de multe ori, doar părere de rău pentru păcatele săvârșite. Ea înseamnă o continuă schimbare a firii, a vieții noastre, ea este o tindere către Dumnezeu, un urcuș permanent către asemănarea cu El. De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur, care a fost numit și „dascăl al pocăinței”, a dat această atât de expresivă definiție a pocăinței: întoarcerea în inima lui Dumnezeu, Desigur, acest lucru nu se poate realiza fără a avea dorința fierbinte de a ne elibera de trecutul nostru, care devine atât de apăsător.

În inima lui Dumnezeu poți să ajungi doar atunci când aduci ca jertfă ceea ce El a cerut când a zis: Fiule, dă-mi inima ta! Cu inima deci, trebuie să ne înfățișăm înaintea Lui și cu inima curată. Și astăzi avem înaintea ochilor duhovnicești un tablou al modului în care putem să ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu.

Pilda ne înfățișează doi oameni, foarte diferiți între ei, având, totuși, un lucru în comun: amândoi au venit la templu, au intrat în casa lui Dumnezeu, amândoi și-au deschis inimile în fața Lui. Ei se rugau în taină, nu la arătare. Unul din ei era fariseu, un om de vază, om al Bisericii, un împlinitor model al Legii. Celălalt era un vameș, care, prin natura slujbei sale, era necruțător; lua și de la bogat și de la sărac, fiind, deci, foarte urât de către semenii săi. Amândoi, deci, au venit la Templu, căutând fiecare în felul lui bunăvoința lui Dumnezeu, cerând, cumva, fiecare în felul său, mântuirea. Și aici, frați creștini, este cheia acestei pilde, în modul în care fiecare a înțeles această mântuire.

Fariseul și-a început rugăciunea foarte corect, de altfel, mulțumind lui Dumnezeu. Și pentru ce mulțumea el? În primul rând a zis: Îți mulțumesc, Doamne, pentru că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, desfrânați. Îi mulțumea, adică, pentru faptele lui bune. Pentru dreptatea lui. Cine face așa? Nimeni! Nimeni nu se duce în fața altcuiva, vrând să-i arate că-l iubește, lăudându-se cu propriile lui virtuți. Nimeni. Cu atât mai puțin te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu făcând așa. Mai mult, el spune că

stătea drept în mijlocul Bisericii, mulțumind lui Dumnezeu. El s-a așezat pe sine în centru, uitându-se în jur, și-i mulțumea lui Dumnezeu că nu este ca ceilalți oameni sau ca acest vameș, spunea el. S-a comparat pe sine cu ceilalți, nu l-a cruțat nici măcar pe acest vameș, care era rugător împreună cu el. Și asta, culmea, înaintea lui Dumnezeu, în mijlocul Bisericii. Dar de ce făcea el așa? Pentru că el socotea că dreptatea este cea care-i va aduce mântuirea, și încă nu dreptatea lui Dumnezeu, ci dreptatea lui. El nu căuta îndreptare, el căuta îndreptățire. El nu era drept pentru că așa hotărâse Dumnezeu, ci pentru că el se credea drept. De aceea, pilda de astăzi începe cu următoarele cuvinte – Hristos așa a rostit, Sfântul Evanghelist Luca spune așa: Către cei care se credeau drepti și priveau cu dispreț la ceilalți a spus această pildă. Deci către cei care se credeau drepti, nu că ar fi fost drepti, ci așa socoteau ei, că sunt drepti.

De aceea am să vă spun un lucru, și vă rog să înțelegeți bine ceea ce vă spun: Evanghelia nu ne învață să fim mai buni. Dacă ar fi așa, atunci lumea s-ar împărți mereu între buni și răi, între drepti și păcătoși. Dacă ar fi așa, toată religia creștină n-ar fi decât un sistem moral. Evanghelia nu ne învață să fim mai buni, Evanghelia ne învață nici mai mult nici mai puțin decât să fim desăvârșiți. Hristos a spus: Fiți dar voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este. Dar a explicat și în ce constă această desăvârșire: în iubirea vrăjmașilor, în a-i socoti pe toți frați. Ca să fiți, zice Hristos, fiii Tatălui vostru Celui din ceruri, că El face să răsară soarele și peste cei răi, și peste cei buni, trimite ploaie peste cei drepti și peste cei nedrepti. Evanghelia, repet, nu ne învață să fim mai buni; ne învață să iubim, și să iubim așa cum iubește El; ne învață că Dumnezeu este Tată, ceea ce înseamnă că ceilalți ne sunt frați. Deci nu dreptate, ci milă așteaptă Dumnezeu de la noi. Dumnezeu ne dă mântuirea în dar. Însă nu o dă decât aceluia care vin la El cu inimă înfrântă și smerită, care nu se încred în dreptatea lor, ci o așteaptă pe cea a lui Dumnezeu.

A venit, deci, și vameșul, și nu îndrăznea să ridice ochii la cer. A venit la Dumnezeu, la El a venit; știa că drumul lui era spre cer, dar nu îndrăznea să ridice ochii într-acolo, din cauza conștiinței proprii păcătoșenii, a stării de decădere. Îi ardea atât de mult inima, încât, ni se spune în pildă, își bătea pieptul cu pumnii. Și totuși, a venit la templu. Ar fi putut să nu vină. Se putea întâmpla ca această stare de decădere pe care o conștientizase să-l ducă spre deznădejde și să zică: „N-are rost. Ce rost mai are? Sunt prea murdar, nu pot să intru în acest locaș care l se cuvine numai lui Dumnezeu; nimeni atât de murdar ca mine nu poate să intre aici. Nu pot, nu găsesc nimic în mine, în viața mea, pe care să-l aduc ca argument în favoarea mea...” Și, totuși, a venit. Pe ce s-a bazat el? El era, după cum am spus, vameș. Serviciul îi cerea să fie necruțător, și așa și era. Nu se lăsa înduplecat de niciun argument. Toți, fără excepție, și săraci, și bogați, și sănătoși, și bolnavi, toți trebuiau să plătească. Toți. Însă el, din când în când, mai trăia câte un lucru, ceva care pe el îl mira. Se mai întâmpla ca el să dea curs cererii unora dintre cei care veneau la vamă și-i mai păsuia. Fără niciun argument. Așa, pur și simplu. Ceva din interiorul lui îl determina să se aplece cu milă către celălalt. Această milă era mai puternică decât obișnuința firii lui. A înțeles el că spre această milă va trebui să tindă. Și pentru această milă a venit el la templu.

Ce dascăl al rugăciunii ni se face acest vameș! Cum ne învață el ce să cerem noi în rugăciune, și cum anume să cerem! Așa cum ne învăța și părintele nostru stareț, lachint: Când stați la rugăciune, spunea el, să nu cereți altceva, decât milă și iertare. Milă și iertare! Acest lucru să-l cerem și noi, și este de ajuns: Dumnezeu, milostiv fii mie, păcătosului. Ce-ar fi fost creștinismul fără acest <miluiește-mă>? Orice! Sistem filosofic, sistem moral, orice, numai nu o religie care mântuiește sufletele, numai nu o religie care ne pune în relație directă cu Dumnezeu, care ne face să-L simțim pe Dumnezeu ca Tată al nostru.

Vameșul nu s-a comparat pe sine cu ceilalți. El s-a pus pe sine doar înaintea lui Dumnezeu. Ce ne-a învățat el pe noi prin aceasta? Un lucru foarte important: când te pui la rugăciune, să fii singur cu Dumnezeu, să nu te compari pe tine cu nimeni, ci să te raportezi numai la Dumnezeu. Și atunci vei observa că distanța dintre tine și Dumnezeu este atât de mare, încă distanța dintre tine și ceilalți este foarte mică, insesizabilă. Și de ce aceasta? Simplu: pentru că, în realitate, toți oamenii au nevoie de iertare, toți oamenii au nevoie de milă pentru mântuire. Mai ales de milă. Iar Dumnezeu iartă deopotrivă toate păcatele, și pe cele mici, și pe cele mari, cu aceeași ușurință. Vrednicia noastră, dreptatea noastră, prețul care a fost pus pentru fiecare om și care a fost plătit pentru fiecare dintre noi, este Domnul nostru Iisus Hristos. Acest lucru l-a înțeles vameșul și ne-a arătat nouă chipul rugăciunii smerite. Și a câștigat, a câștigat viața. Că spune Sfântul Ioan Gură de Aur, folosind un joc de cuvinte: Pe când mândria, spune el, este moartea virtuților și viața păcatelor, smerenia este moartea păcatelor și viața virtuților.

Nu ni se spune în pildă dacă acest vameș era păcătos sau dacă avea și virtuți sau nu. Ne dăm seama, însă, că avea un lucru important, foarte necesar, și anume dorința de mântuire. Este singurul lucru pe care îl avem fiecare cu adevărat: dorința de a ne mântui. Putem să vrem, putem să săvârșim, dar asta, după cum spune Sfântul Apostol Pavel, sunt de la Dumnezeu. Dorința de mântuire este a noastră. Sfântul Isaac Sirul spune că Hristos nu cere lucrarea virtuților, ci îndreptarea sufletului. Dorința de îndreptare. Inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi. Să căutăm, deci, smerenia, pentru că, fără ea, zadarnică este viața și nevoia noastră. Sfântul Isaac Sirul, acest dascăl al smereniei, spune așa: Răsplata nu se dă virtuții, nici osteneții pentru ea, ci smereniei care se naște din ele. Dacă aceasta lipsește, în deșert se fac cele dintâi. Și mai spune el: Nu avem smerenie pentru că nu cerem cu tot dinadinsul, pentru că nu cerem smerenia mai mult decât orice altceva și pentru că nu ne silim în tot ceasul spre aceasta. Deci să cerem smerenia și să cerem mântuirea cu smerenie.

Am intrat, deci, în această perioadă binecuvântată a Triodului, în care Biserica grăiește alături de noi și spune: Ușile pocăinței deschide mie, dătătorule de viață, că mânecă duhul meu la Biserica Ta cea sfântă, purtând locaș al trupului cu totul spurcat. Ci Tu, ca un îndurat, curățește-l cu mila milostivirii Tale. Cu adevărat, această perioadă a Triodului este cea mai frumoasă perioadă, pentru că este perioada pocăinței, a drumului de la întuneric la lumină, de la moarte la viață, spre Înviere. Pocăința este lumina vieții veșnice pe care Dumnezeu ne-a dăruit-o nouă. Și nu este bucurie mai mare pentru cel care se vede pe sine căzut, în latura și în umbra morții, nu este bucurie mai mare decât faptul că i se întinde o mână de ajutor, că i se mai dă o speranță. Această perioadă ni-l arată pe Dumnezeu Cel îndurat, care, prin pocăință, ne dă iar și iar șansa de a ne ridica. Aceasta este bucuria. Să venim la Biserică, iar când vom intra să ne oprim un moment lângă ușă, asemenea vameșului, și să zicem împreună cu el: Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului. Să îndrăznim, apoi, să înaintăm, dar să mergem la Dumnezeu ca la un Tată, iar la Tată vii cu inima plină de recunoștință, și cu inima plină de iubire către ceilalți. Căci dacă îndrăznim să spunem <Tatăl nostru>, atunci să-i numim și pe ceilalți <frați>.

Așa să intrăm în această perioadă binecuvântată a Triodului, așa să venim la Biserică, cu inima înfrântă și smerită, ca să putem auzi și noi cuvintele spuse de Mântuitorul: Adevărat vă zic vouă, că acesta s-a întors mai îndreptat la casa lui.

Amin.